

# Reiau Monastèri de Santes Creus

Visitar





## Sintèsi istorica

Era istòria deth Monastèri de Santes Creus comence damb ua donacion de tèrres, plaçades en Cerdanhòla deth Valhès, hèta peth nòble Guillem Ramon de Montcada, en data deth 4 de deseme de 1150, ena abadia rosselhonessa dera Grand Selva entà qu'un grop de monges cistercencs empresesse era fundacion d'un monastèri. Aguest establiment significuèc eth neishement deth Monastèri de Valhdaura. Damb eth pas des ans, era comunitat decidic cercar un territòri mès avient as besonhs d'ua abadia cistercencca. Atau, eth comde Ramon Berenguer IV intercedic entara obtencion d'ues naues tèrres en Ancosa, ena comarca dera Anòia, mès era manca d'aigua les obliguèc a persistir ena sua recèrca. Eth 2 de junh de 1160, Guerau Alamanh de Cervelhò e Guilhèm de Montagut aufriren ara comunitat es tèrres de Santes Creus plaçades en marge quèr der arriu Gaià. Er assentament venguec definitiu pr'amor qu'era zòna amassaue es condicionants adaptadi ar esperit cistercenc. Enes prumèrs sègles s'establiren estreti ligams entre eth monastèri de Santes Creus e linatges nobiliaris de renòm. Aguestes relacions contribuïren ar increment der auviatge e des domenis territoriaus deth cenòbi.

Es ans de màger esplendor economica, social e politica arribèren damb eth ligam damb era Corona. Er abat Bernat Calbó mantenguec ua fructifèra amistat damb eth rei Jaime I e dempús er abat Gener artenhec d'atrèir eth favor de Pere eth Gran; totun, siguec damb es abats Bonanat de Vilaseca e Pere Alegre qu'eth Monastèri de Santes Creus compdèc damb eth mecenatge e er emparament deth rei Jaime eth Just e era reina Blanca d'Anjó. Andús sigueren enterradi en un des magnifics monuments funeraris dera crotzada dera glèisa e en aute, ua jòia arquitectonica e artistica, i repòse eth rei Pèrre eth Gran.

En sègle XV s'inicièc un estancament dera vida materiau e espiritua deth monastèri. Era eleccion der abat Pedro de Mendoza dauric un periòde de redreçament en toti es encastres e siguec er unic abat de Santes Creus que presidic era Deputacion deth Generau de Catalonha pendent eth triènni 1497-1500. Era Guèrra deth Francés (1808-1814) e eth Triènni Liberau (1820-1823) accentuèren er apraubiment deth cenòbi abitat per ua quarantea de monges en ues condicions fòrça precàries. Es desamortizacions deth sègle XIX afectèren era comunitat e en 1835 es monges abandonèren de manèra definitiva eth monastèri. Damb era lei de desamortizacion promoiguda per Mendizábal se decretèc era venta des propietats e es bens eclesiastics.

Er an 1921 eth conjunt monastic siguec declarat Monument Nacionau e uns ans mès tard se constituïc eth Patronat de Santes Creus, damb er objectiu de velhar pera rebastenda e era restauracion deth monastèri. En 1947 se creèc ua auta entitat, er Archiu Bibliografic de Santes Creus, entà promòir er estudi e era defensa dera istòria deth monument. Ei includit enes Monuments Patrimòni dera Generalitat, gerit peth Musèu d'Istòria de Catalonha e se tròbe laguens deth tèrme municipau d'Aiguamúrcia.



1



## Claustre

Sègle XIV

Eth sòn bastiment s'inicièc er an 1313 jos eth patrocini deth rei Jaime eth Just e dera reina Blanca d'Anjó. Era evolucion dera òbra se vedec favorida pera arribada, er an 1331, deth mèstre d'òbres e escultor Reinard des Fonolh. Aguest dirigic es trabalhs de bastiment pendent uns ans e participèc ena realizacion des motius escultorics des capitèths. En 1341 er abat Francesc Miró (1335-1347) dèc era òbra per finalizada e procedic ara sua benediccion. Eth claustre ei d'estil gotic, fòrça ric en decoracion e, donques, aluenhat des precèptes de simplicitat e d'austeritat pròpris des monges cistercencs. Es galeries son cubèrtes damb vòuta de crotzadura e es hiestraus d'arcs ogivaus s'aumpliren damb magnifiques traceries. Era descripcion des imatges des capitèths o era explicacion deth sòn simbolisme serie un prètzhèt massa long e complèxe; totun, cau avalorar era qualitat artistica e era ampla varietat des motius representadi: èster fantastics o mitologics, motius zoomorfics, scènes bibliques, elements eraldics e un ventalh de personatges diuèrsi. Er espaci venguec ua necròpoli nobiliària frut des ligams e es privilègis establidi damb amples sectors dera noblesa catalana.

Plànol



## Galeria sud

Aguest claustre gotic aufrís ua riquesa escultorica excepcional.

Enes capitèths que presidissen er accès ath temple deth lavabo, ei estonata pera aparicion de figures d'animaus exotics coma un elefant o un simi, atau coma per d'auti de fantastics coma un griu –mitat deth còs damb bèc e ales d'agla, e mitat leon– o dus dragons damb es còthi entrelaçats. Tanben i a un conjunt escultoric presidit per un "òme verd" o green man.

Ei un personatge representat per ua cara damb ua boca que ne gessen branques damb huelhes. S'a interpretat coma era neishença dera natura, ei a díder, eth cicle des plantes, damb es animaus en un costat e era recolleccion des fruts en aute.

Era passejada pera galeria sud deth claustre permet descurbir, entre d'utes, imatges d'animaus –ua arrata-cauda, un poth, ua grua, ua auca... – e d'èstes mitologics com, per exemple, ua serena damb miei còs de hemna e miei còs de peish.

Es urnes sepulcraus plaçades en aguesta galeria corresponen a personatges nobiliaris destacadi. En prumèr hornet, apròp dera Pòrta Reiau, repòse Ramon Alamanh de Cervelhò, un des nòbles qu'acompanhèc ath rei Jaime I ara conquista de Malhòrca e que moric en dita expedicion. Ena labada se represente era estatua jacent deth cavalèr vestit de guerrèr. Era urna següenta acuelh ara sua espòsa Gerarda o Gueraua de Cervelhò. Eth tresau arcosòli conten eth sepulcre de Guilhèm de Claramunt, tanben mòrt en Malhòrca, e era sua hemna Guilhèma. En quatau hornet i a era hossa de Bernat de Salbà e d'auti membres dera sua familha. En aguest cas, ena tapa s'esculpís era figura deth personatge damb er abit cistercenc.

Ara seguida, en cincau arcosòli, se tròbe ua petita urna sepulcrau damb es rèstes de Berenguer de Llorac, senhor de Solivelha. Ena darrèra fornícula se place eth sarcofag deth linatge des Montbriò, decorat damb es sòns escuts nobiliaris e d'auti relèus, e qu'aufrís, probablaments, descans ath cavalèr Bernat de Montbriò.



1 b



## Galeria èst

Es capitèths des hiestraus dera galeria èst dispausen d'elements escultorics singulars e eth bon estat de conservacion. I a esculpit un cavalèr damb era malha, er escut e era espada; ath sòn costat, un musician tocant un bot o ua bodèga. Deuant dera pòrta d'accès ath dormitori se tròbe ua des figures mès coneishudes deth monastèri: un peirèr o un escultor representat damb es sòns estruments enes mans. Entà bèri istorians se considèren er autoretrat deth mèstre d'òbres Reinard des Fonolh. Abans d'arribar en locutòri, en aquest mur de levant, apareishen vestigis des còrbes que tenguien er ossari de Guilhèm de Salmelha. Entre eth locutòri e eth dormitori se manten era urna damb es rèstes des Castelhet. Era familha Aglon compde damb un petit sarcofag entàs despolhes de Pèrre e Gerard d'Aglon, plaçat entre era sala capitulara e era capèla dera Assompta. En madeish mur, en aute costat dera capèla, i a er ossuari dera familha Pinós e en sòn interior repòsen es rèstes deth nòble Galceran de Pinós, personatge restacat a ua des legendes mès difonudes dera nòsta cultura populara. En darrèr sepulcre dera galeria se place en interior d'un arcòsoli e aparten as Montcada. Entre es membres deth linatge enterrat en Santes Creus –auec d'auti panteons en interior deth monastèri– subergessen Ramon de Montcada, senhor de Tortosa, e Guilhèm de Montcada, vescomde de Bearn, andús mòrti ena conquista de Malhòrca.

Plànol



## Galeria nòrd

En mur dera glèisa se daurissen sies arcosòlis damb es urnes funeràries des següentes cases dera noblesa catalana: en prumèr lòc, un aute sarcofag des Cervelhò; en dusau hornet, un sepulcre deth linatge des Cervera, tanben damb ligams en Santes Creus; en tresau arcosòli, era tomba des nòbles de Queralt, entre es quaus cau rebrembar Père de Queralt, conselhèr e cortesan de Père eth Gran; en quatau, eth sepulcre dera familha de Pugverd o, concrètaments, de Berenguer de Pugverd; en cincau lòc, eth sarcofag damb es rèstes de Guilhèma de Montcada, nomentada era "Invicta Amazona" e protagonista d'ua legenda en relacion damb era sua participacion ena luta contra es sarrasins entà liberar ath sòn òme; eth darrèr arcosòli conten eth sepulcre de Père e Pònç de Cervera.

Enes capitèths dera galeria s'obsèrven decoracions vegetaus, coma es huelhes de cep, es huelhes de gèdra, de casse, d'ortiga... Era majoria d'imatges, totun, apartien a personatges fantastics o mitologics coma es harpies –esculpides damb cap de hemna e còs d'audèth– o es "òmes verdi". Tanben s'i tròben monstres alats damb longues barbes e caresumanes damb es barbes frisades o apraiades.

Es representacions d'animaus mòstren porcèths en tot minjar aglands, monards –vestits e damb eth cap curbit per ua casqueta o un mocador–, ua gauèca, un audèth de presa...

1 d



## Galeria oèst

Eth mur dera galeria ponentina presente dus arcosòlis damb eth sepulcre dera familia Montoliu, a tocar dera glèisa, e es de Tarragona.

Es motius esculpits enes capitèths des hiestraus destaquen pera diuersitat d'elements reproduhidi e pera sua qualitat artistica. I a representacions d'eraldica –es escuts dera reina Blanca e eth rei Jaime II, era de bèri abats–, d'animaus –un pelican, gossets, monards damb divèrses vestimentes o actituds, leons de còs sancer o sonque era sua grana cara...–, De figures umanes femenines e masculines variades –com, per exemple, un arquèr o un guerrèr–, de cares damb tota sòrta de complements –damb ales, damb capèla o mocador en cap, damb barba, damb caishòles–, de personatges mitologics –coma un centaure– e, sustot, d'un seguit de monstres resultat dera barreja de caractèrs d'èstes imaginaris e reaus. Merite ua mencion especiau era sequéncia escultorica de tematica biblica plaçada en pilar dera cantoadada entre era galeria sud e era oèst. Es scènes compausen era narracion deth Genèsi dempús dera creacion d'Adam e Eva enquiara expulsion deth Paradís.

Plànol



2



## Templet deth lavabo

Sègles XII- XIII

Ei ua edificacion de planta exagonau damb ua cubèrta constituïda per sies nèrvs. Es sòns arcs son fòrça pesants en comparança damb es deth claustre e es capitèths contien decoracions escultoriques centrades exclusivaments en motius vegetaus coma es huelhes de liri d'aigua. Tant pera composicion arquitectonica coma pera austeritat decorativa, ei ua òbra en mè s pur estil cistercenc e testimòni dera prumèra etapa de bastenda deth cenòbi.

Es monges, dempús deth trabalh e abans d'entrar en refectòri entà complir damb eth minjar, se lauauen es mans ena hònt circulara plaçada en centre deth temple.

Plànol



3



## Parlador

Sègles XII-XIII

Eth parlador o eth locutori comunique eth claustre principau damb eth posterior e s'emplegaue basicaments entà dues foncions: d'un costat, acostumaue a èster eth lòc a on eth prior s'amassaue damb era comunitat entà repartir es trabalhs dera jornada enes camps de coitiu, enes uarts, o entà manar es prètzhèts derivadi dera vida en comun; de un aute costat, ère er unic espaci deth cenòbi a on es monges podien mantier brèus convèrses entre eri, açò òc, se recomanaue un usatge prudent e mesurat dera paraula.

Eth parlador presente ua planta rectangulara cubèrta per ua perfècta vòuta semicirculara damb ua impòsta ruda e simpla. Tanben i a dus longui bancs de pèira adossats as parets, qu'auien estat revestidi de husta.

Plànol



4



## Claustre posterior

Sègles XIII-XVII

Eth sòn bastiment encara somet bèri punts d'interrogacion istorics e arquitectonics. Era planta ei trapezoïdau e barrada per ua seguida d'arcs apuntadi de factura arcaïzanta. Es dubertures en forma de hiestraus o de grani uelhs de bò son testimòni dera existència d'un estatge superior. Eth claustre dispause d'un pati ornat damb un surgent centrau e ueit nauti ciprèssi. Aguest projecte d'enjardinament siguec elaborat per arquitecte Jeroni Martorelh ena epòca dera Mancomunitat. Era combinason des elements arquitectonics e ambientaus origine un espaci entath recuelh et ara reflexion, ath madeish temps que comuniquen serenitat e quietud.

Plànol



## Escritòri

Sègles XII-XIII

Era còpia de manuscrits ricament enluminats e era redaccion de documents ère un trabalh pròpri des monastèris medievals. Totun, Bernat de Clarasvals dictèt normes restrictives sus aquesta activitat consistenta ena reduccion des colors, era ornamentacion sonque enes letres capitaus e era supression des elements figuratius.

Era dependéncia a ua planta rectangulara cubèrta per sies vòutes semicirculars que confluïssen en dues granes colomnes centraus.

Aguesta estructura rebrembe en aparença ues esplendits "palmièrs de pèira". Era austeritat decorativa, era rudesca des elements arquitectonics o era espessor des parets son indicators d'un estil encara pòc definit e coneishut coma romanic ogivau. Er escritòri perdec era sua foncion originau en sègle XVII e se comencèt un nau usatge dera estança coma cerèr. Ena actualitat, ei ua des dependéncias que conten er audiovisuau Eth mon deth Cister e sonque ei visitable en aquest contèxte.

Plànol



6



## Preson

Sègles XIII-XIX

Era sua foncion s'aproximarie ara d'ues cèles de castigs o a un lòc de penitència. Era Norma de sant Benet consideraue era possibilitat d'arrecéber castigs fisics quan non i auie actitud, leçon o castig que permetesse de corregir un comportament confonut o quan un monge ère copable de reïteradi incompliments dera Norma. Coma testimoni d'aguest usatge, n'an arribat uns grafits plaçats en tet e ua pintura murau ara nautada d'un dusau estatge, dera Crocifixon de Jesús.

S'accedís ara preson a partir d'ua petita portiera e d'un parelh de gradons. Un còp en interior sobte era umiditat deth lòc e era situacion anautida deth tet. Es dimensions der espaci son redusides e en passat s'aurie organizat en dus nivèus.

Plànol



7



## Codina

Sègles XVII-XIX

Era màger part dera estança, plaçada ena galeria sud deth claustre posterior, ei ara intempèrie e n'an arribat escassi testimònis físics identificatius. Cau mencionar un ample arc d'òbra damb marròc dubèrta d'un extrèm ar auta dera sala e es lumedars trabalhadi de bèth un des hiestraus. D'auti elements conservadi e repartidi pera dependéncia son ues enormes piques de pèira –es poladers–, ua grana taula de trabalh, ues mòles, un hornet de pèira e un molinet. Era hièstra tà passar es siètes permetie eth transit jornalèr de siètes dera codina entath minjador e ara invèrsa.

Eth profitament dera aigua deven un ahèr essenciau e perfèctaments resolut en un monastèri cistercenc. Cau adaiguar es uarts e hèr a funcionar es mòles, mès tanben cau conduir era aigua tàs lauamans, as latrines e, naturauments, tara codina.

Plànol





8



## Refectòri

Sègles XVII-XVIII

Ena origina constituïe part deth Palai Reiau, residència bastida en aguest sector deth espaci monastic, e era sua foncion ère era d'exercir de sala de recepcions o de salon deth vaisherèr. Damb es ans perdec era sua foncion e era sala, ath cap des sègles, siguec reformada e convertida en refectòri. Era cubèrta originau, constituïda per ua seguida d'arcs de diafragma e per un tet a dues aigües, se substituïc per un tet enguishat de major nautada e decorat damb motladura. Tanben se higeç ua frisa ceramica adorsada enes parets dera estança e se dauric era hièstra tà passar es siètes. Era basa alimentària ère pes legums, es verdure e era fruta procedenta des uarts deth monastèri. Aguesti aliments s'acompanhauen d'ua racion de pan e d'un shinhau de vin. Se minjaue peish fresc o salat, ueus, hormatges de casa... En iuèrn se preparaue un plat caud e se hègen mès ancians en estiu. Era carn, en principi, non ère permetuda, ara ben, s'ère de besonh entà bèth malaut se hège ua excepcion.

Plànol



9



## Palai Reiau

Sègles XIII-XVI

Eth bastiment se comencèc per iniciativa deth rei Pèrre eth Gran, mèr ara fin dera bastissa –datada er an 1310– e eth sòn enriquiment anèren a cargue de Jaime eth Just e Blanca d’Anjó. Fin finau, ena epòca de Pèrre eth Cerimoniós s’inicièren ua seguida d’intervencions e agraniments, de mans de quauqui abats, damb er objectiu de transformar era residència en palai abadiu.

Era sua estructura ei era pròpria des palais d’epòca medievau corresponenta ath gotic civiu catalan, ei a díder, un pati dubèrt, ua escala d’accès e ua galeria superiora damb es estances articulades at sòn entorn. Era galeria presente ua seguida d’arcades sostengudes per longuiròles colomnes i demore un tet decorat a cai-shons. Era parabanda de pèira dera escala conten, enes dus extrems, decoracion figurativa consistenta en representacions animaus e era columna de porfir integrada en aguesta composicion, ua pèça exotica e luxosa, manifèste eth contrast entre era austeritat monacau e era exuberància reiau.

Plànol



10



## Estances primitives

Sègle XII-XVII

Conjunt de rèstes constituïdes per diferents arcs de pedra e per testimonis en haut de vielhes parets corresponentes, probablaments, as dependéncias monastiques de besonh entà establir er assentament des primèri monges procedenti de Valhdaura.

Entre es rèstes se tròbe un monolit commemoratiu dedicat ath frair Guilhèm Mèstres, monge santescreuin nomenat, des dera secularizacion en 1835, vicari dera parròquia de Santa Lúcia. Se convertic en guardian e defensor dera integritat deth monument, en tot èster rebrembat coma eth primèr restaurador deth monastèri.

Plànol





11



## Capèla dera Trinitat

Sègle XII

Lheuada entà acuelher es pregàries e es mestièrs religiosi pendent es ans inicials d'establiment en Santes Creus, damb eth pas des sègles, venguec era capèla dera infirmeria naua. Ei ua glèisa de dimensions redusides damb ua planta rectangulara sense absida e cubèrta per ua vòuta semicirculara leugèraments apuntada. Era dubertura en lheuant e en ponent des dues hièstres d'arc de miei punt, atau coma era orientacion deth temple –d'èst a oèst– garantissen eth profitament ath maxim dera lum solara. Era capèla dera Trinitat coïncidís damb era tipologia pròpria de fòrça glèises dera fin deth sègle XII. Ena capçalèra se placèc era talha de husta d'un Sant Crist Crucificat elaborat en sègle XV.

Plànol



12



## Infirmeria

Sègles XVII-XVIII

Ei ua bastissa d'epòca barròca lheuada damb materiaus mèu praubi, coma pèires de dimensions redusides e fòrça irregularas. Eth marròc s'empleguèc en reng d'arcs deth dusau estatge corresponents a un hijut frut dera reforma impulsada en sègle XVIII. Era planta baisha contiege un magazèm de ròba e uns lauaders, e en prumèr estatge se destinèc ara infirmeria naua.

Aguest costat de claustre posterior e era infirmeria patiren damb màger intensitat es efèctes devastadors dera secularizacion. Era dependència siguec rebastida en 1935 e, ena actualitat, ei un espaci non visitable.

Plànol

13



## Estances des monges jubilats

Sègle XVII

Plaçades entre er ala nòrd deth claustre e era infirmeria, sonque a pervescut un excepcionau arc catalan o suberbaishat, eth quau se manten en tot desafiar ath pas deth temps e ara destruccion patida arraitz dera Tresau Guèrra Carlina (1872-1876).

Er estat de conservacion des abitatges des monges jubilats e deth conjunt d'edificacions plaçades en lheuand –es estances primitives– ère pro bon en moment dera desamortizacion, ara ben, er an 1874 resultèren maumetudi en emportar-se es bigues e era pèira entara fortificacion deth pòble vesin de Vilarodona; era pòur a un possible atac carlista e era urgéncia per fortificar era vila justificarien aquest malerós episòdi.

Plànol

14



## Tor des Ores

Sègle XVI

Tà descubrir era Tor des Ores cau l'heuar era vista en direccion entara glèisa. Er abat Jeroni Contijòch (1560-1593) manèc edificar-la en 1575 entà lotjà-i era maquina deth relòtge e es campanes. Ei ua tor de planta quadrangulara e en ua des sues parets s'aprècie era corbatura o eth bombament exterior dera escala de cargòlh. A cada costat a ua hièstra rectangulara damb es marcs leugèraments motladurats e damb tres escuts a cadua des lumedars; en miei apareish era eraldica der abat constructor e enes auti dus i a diboishada ua crotz grèca.

Plànol



15



## Cementèri

Sègles XII-XIX

Eth cementèri ei un pròva dera austeritat, era umilitat e era simplicitat pròpria dera reforma monastica cistercenca, atau coma dera foncionalitat o deth sentit economic des sues realizacions. Era mòrt ère comprenuda coma un transit e un moment solemne entara comunitat. Quan se produsie ua defuncion, eth monge mòrt ère despolhat, lauat e nauaments vestit damb era sua ròba. Un còp transportat tara glèisa e velhat, s'oficiauen es funeralhes pera sua anima e sense caisha ère enterrat en cementèri. En aguest espaci sonque a perdurat eth sentit o er esperit originau deth Cister. Ua grana crotz de pèira ei er unic simbèu de besonh entà acuelher-les a toti.

Plànol



16



## Cabeçada

Sègles XII-XIII

Era glèisa major presente ua cabeçada damb ua paret planèra e damb un conjunt constituït, simplaments, per ua grana rosassa e tres hiestraus alongats d'arc de miei punt. Es dubertures garantien er enlumenat interiora dera bastissa e, ath madeish temps, tanben possedien un clar simbolisme, eth mistèri dera Santíssima Trinitat: Diu, ua soleta natura, representat pera rosassa; e era Trinitat –Pair, Hilh e Esperit Sant– pes tres hièstres. Era rosassa se date ath torn der an 1193, compde damb setze lobuls e ei barrada per un escacat. En 1992 siguec restaurat e manten bona part des sues veirines originaus, aué considerades laguens des mès antiques deth tipe cistercenc.

Plànol





17



## Dromitòri

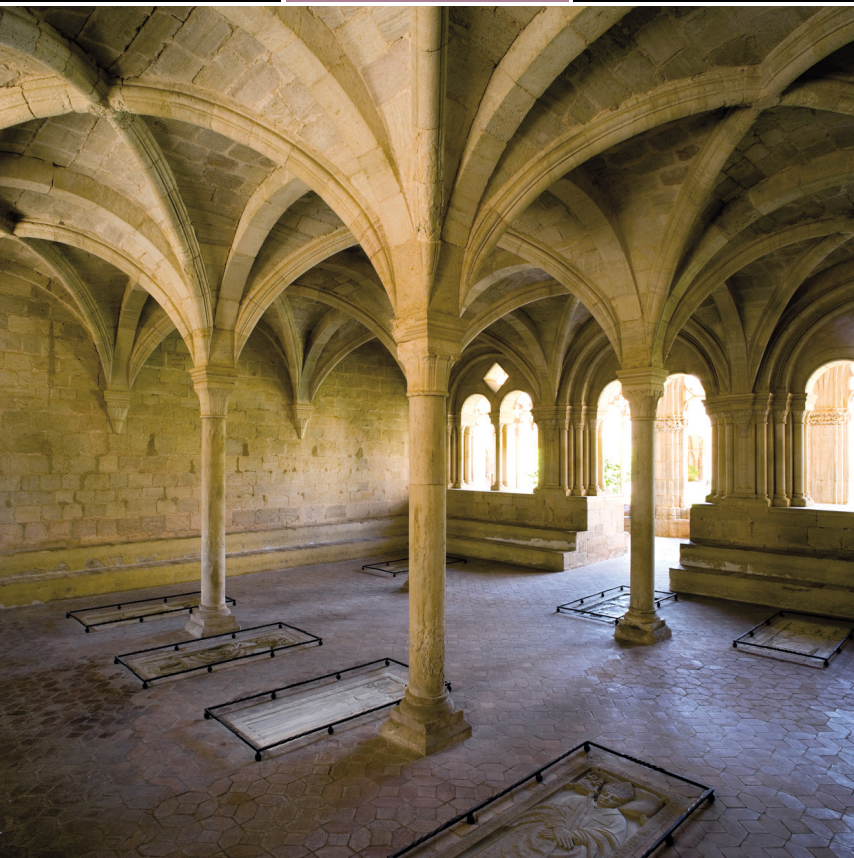
Sègles XII-XIII

Ei ua sala espaciosa –de 46 m de long per 11 d'ampla– e transcor per dessús dera sala capitulara, deth locutòri e der escritòri. Era edificacion s'inicièc en 1191 e s'acabèc er an 1225. Era solucion emplegada entà curbir era estança, ua cubèrta a doble versant o a dues aigües sostengudes per onze arcs de pèira diafragmatics, destaque peth sòn naut valor arquitectonic. Es arcs de diafragma, leugèraments apuntadi, s'emparen enes espesses parets e en ues consòles piramidaus damb decoracions vegetaus. Eth resultat ei ua dependència sense colomnes ne pilars e, donques, d'ua grana amplada. Aquesta tipologia arquitectonica siguec profitada pera madeisha orde –per exemple, en dormitòri de Poblet–, pes ordes mendicants –ena glèisa de Sant Francesc de Montblanc– e en fòrça d'auti bastiments civius.

Es monges dromien en comunitat, vestidi sus un jaç de palha e en ua madeisha dependència. Damb eth pas deth temps se tolerèren es cèles individuaus e apareisheren es prumèrs lhets damb marfega de palha.

Plànol





18



## Sala Capitulara

Sègle XII

Ath torn dera sala, seigudi enes gradons que i a adorsades ena paret, s'amassen toti es monges damb er abat entara lectura diària d'un capitol dera Norma de sant Benet.

Ei ua des estances monastiques de més importància e des mèis reüides a escala arquitectonica. Compe damb ua planta quadrangulara e ua cubèrta damb vòutes d'arèsta. Es nèvis des arcs confluïssen en quate colomnes centaus de pèira que reproduisssen damb fidelitat un palmièr; era colomna serie eth tronc der arbe e es nèvis, es huelhes.

Austeritat, Simplicitat e equilibri son adjectius adequadi entad aguesta dependència.

Plànol

19



## Capèla dera Assompta

Sègle XVI

Aurie corresponut ar *armarium* deth monastèri, lòc a on se sauvauen es libres emplegadi pes monges enes estones de lectura en claustre. Er abat Jaume Valhs (1534-1560) lo convertic en capèla dera Assompta er an 1558. Aquesta òbra siguec pagada damb era deisha hèta per Magdalena Valhs de Salbà, fraia der abat, enterrada jos era lòsa sepulcrau deth tèrra dera capèla. Er espaci ei de dimensions redusides e s'i disposèc un grop escultoric nomenat era Dromicion dera Vèrge.

Plànol

20



## Pòrta dera mongia

Sègle XII

Ère er accès emplegat pes monges entà entrar ena glèisa e aucupar damb rapiditat eth cadirat deth còr. Dessús dera pòrta se placèc un conjunt escultoric referent ath Judici Finau damb ua cronologia a shivau entre es sègles XIII e XIV. Ena paret dera ala de llevant apareish ua imatge dera Mair de Diu damb eth Mainatge datat en sègle XIV e coneishuda coma era Mair de Diu deth Claustre. En aquest mur, a tocar dera pòrta dera leçon, tanben se daurís er arcòsoli damb eth sepulcre de Guillèm e Ramon de Montcada, mòrt ena batalha de Portopí pendent era conquista de Malhòrca.

Ena galeria nòrd, coneishuda coma era ala des estudis, es monges se sègen a liéger o a estudiar en banc de pèira contra era paret dera glèisa.

Plànol





21



## Glèisa

Sègles XII-XIV

Era glèisa abadiu ei d'absida quarrada e reproduís fidèuaments eth plan bernardin. A ua grana capèla centrau de planta quadrangulara e dues capeletes mès petites a cada costat.

En sòn interior i a divèrsi retaules elaboradi ath long deth sègle XVIII. Eth mès avalorat artisticament ei eth retaule major, òbra de Josèp Tramulhes, esculpit e decorat entre 1647 e 1679. Aguest retaule barròc substituís er anterior d'estil gotic obrat per Loís Borrassà. Enes ans inicials era capçalèra ère presidida pera esplendida rosassa ath cap e es tres hiestraus dejós. Eth clar simbolisme dera composicion e dera lum a trauès des veirines èren suficients entà aumplir era glèisa e er esperit dera comunitat. Ena rosassa e enes hièstres dera zòna nòrd dera nau transversau se mantien veiriaus obradi en inici deth sègle XIII e consideradi un des pòqui conjunts de veire cistercenc conservadi en Euròpa.

Plànol



22



## Mausolèu de Jaime eth Just (†1327) e de Blanca d'Anjó (†1310)

Sègle XIV

Eth sepulcre doble deth rei Jaime e era reina Blanca siguec encargat er an 1312 ath mèstre constructor barcelonés Bertran de Riquer e ar escultor lheidatan Pèrre de Prenafeta.

Era intencion ère bastir un mausolèu semblant e de proporcions tanben similares ath de Pèrre eth Gran, en aute costat dera crotzada, damb eth sepulcre en interior d'un subercèu d'estil gotic.

Eth monument funerari ei format per ua caisha de lòsa laguens d'ua urna quadrangulara de pèira esculpida damb ua seguida d'arquets ogivaus trevolats e damb pinacles. Eth sepulcre se curbic damb ua tapa a dues aigües que, inspirada en modèl inventat per Loís IX de França en organitzar eth panteon reiau de Saint-Denis de París, incorporèc es imatges jacentes e en plen volum des sobirans. Açò significuèc er entratge d'ua tipologia funerària fundamentada en includiment des estatuas jacentes des monarques enes caperaders des sepulcres. Era escultura dera reina siguec obrada per Francesc de Montflorit, en tot qu'era de Jaime eth Just a desvelhat mès dobtes sus era sua autoria.

Plànol





23



## Mausolèu de Père eth Gran (†1285)

Sègles XIII-XIV

Eth bastiment deth mausolèu deth rei Père s'inicièc en 1291 damb era participacion der escultor Bartomeu de Girona, eth peirèr Guilhèm de Majorana e es pintres Gil, Père Sanç e Andrèu dera Torre. Eth còs deth rei repòse laguens d'ua grana urna o vas de porfir elaborat –a opinion de bèri istorians– en epòca antica, concretaments, constantiniana. Aquesta magnifica pèça siguec corbida per ua lòsa de jaspe e un pesat còs de pèira esculpit damb imatges e arquets gotics trevolats. Cau somar ath naut valor artistic e arquitectonic deth conjunt ena sua importància istorica, perque se tracte d'un sepulcre reiau non profanat.

Enes pès deth mausolèu de Père eth Gran i a ua simpla labada funerària en tot correspóner ara hòssa der amirau Rogèr de Lhúria.

Er estendard dera familha Lhúria a vengut damb es sègles era bandèra dera marina catalana, de linhas blanques e blues en diagonau.

Plànol

24



## Nau

Sègles XII-XIII

Es òbres dera glèisa major deth monastèri s'inicièren er an 1174 damb er abat Pèire de Santes Creus e se dauric ath culte –en tot èster consagrada, coma ère costum en Cister, ara Vèrge Maria– en 1211 jos era abadiat de Bernat d'Àger. En 1225 s'auien bastit es tres prumèrs trams; totun, non ère prèst definitivaments enquiath 1411.

Era glèisa a ua planta de crotz latina damb tres naus separades per solids pilars encargadi de suportar, damb era ajuda des espessi murs dera bastissa, un tet damb vòutes de crotzadura e amples arcs totaus leugèraments apuntadi, es quaus s'intègren enes pilars dera nau centrau a trauès d'ua solucion arquitectonica originau e austèra: ua sòrta de rotlèus o modilhons canalats. Era monumentalitat deth bastiment contraste damb era manca de decoracion escultorica. Eth gran hiestrau gotic dera façada, elaborat ath torn der an 1300 e damb veirius ricament policromadi, ei era unica licència decorativa ena extraordinària austeritat deth temple.

Plànol



25



## Galeria des convèrsi

Sègles XIV-XVI

Ère era galeria deth claustre emplegada pes convèrsi o frairs laïcs entà accedir tara glèisa. Ath long deth corredor s'aurien organizat es estances destinades ad aguesti membres dera comunitat, probablaments aterrades en fortificar-se eth monastèri. Se se garde tara glèisa s'aprècie ua des imatges mèis coneishudes deth monastèri: er imponent cimbòri coronant era crotzada e era Tor des Ores.

Plànol





26



## Priorat

Sègles XIV-XIX

En decènni des nauanta era bastissa deth priorat siguec recuperada e se condicionèc ena planta baisha, en tot correspóner ar antic cerèr, coma un des espacis dedicadi ar audiovisuau *Eth mon deth Cister*.

Aguest magnific montatge escenografic mòstre, damb eth supòrt tanben d'un aclaridor grion, era origina dera reforma des monges cistercencs, es trèts definidors deth sòn orde religiós, es activitats pròpies dera sua vida monacau e es caracteristiques arquitectoniques des sòns monastèris.

Plànol

27



## Pòrta Reiau

Sègle XIV

Ei ua pòrta de miei punt formada per ua linha d'amples peiravòutes, enquadrada per arquivoutes e damb un trincaaigües floronat. Es rèstes d'un ipotetic pòrge subergessen en andús costats. Era Pòrta Reiau siguec bastida per iniciativa dera Corona. Per açò i a ua peiravòuta damb er escut des quate barres de Jaime eth Just e dues autes damb era flor de lis dera reina Blanca d'Anjó.

Era plaça deth deuant, nomentada de Jaime eth Just, se creèc peth demoliment deth cerèr e deth refectòri des convèrsi er an 1378. Eth sòn aspècte ei frut des òbres d'urbanizacion deth 1957, consistentes ena pavimentacion deth solèr e eth bastiment der estanh damb es hònts d'aigua.

Plànol



28



## Façada dera glèisa

Sègles XII-XIV

Ena façada s'i pòt veir tres etapes constructives o moments istorics: en prumèr lòc, era portalada e es hièstres lateraus d'arc de miei punt pertanents ath romanic; dempús eth hiestrau gotic damb veirus dera nau centrau, e, fin finau, es merlets bastidi quan Pèrre eth Cerimoniós, entar an 1376, ordenèc era fortificacion deth monastèri. Era portalada ei decorada per arquivòltes e es capitèths illustradi damb motius zoològics e vegetaus.

Ues colomnetes, a cada costat, motlurades e adorsades ara façada s'an interpretat coma es rèstes d'un possible nartèx o portic destinat a corbir era entrada ena glèisa.

Plànol



29



## Plaça de Sant Bernat Calbò

Sègles XIII-XIX

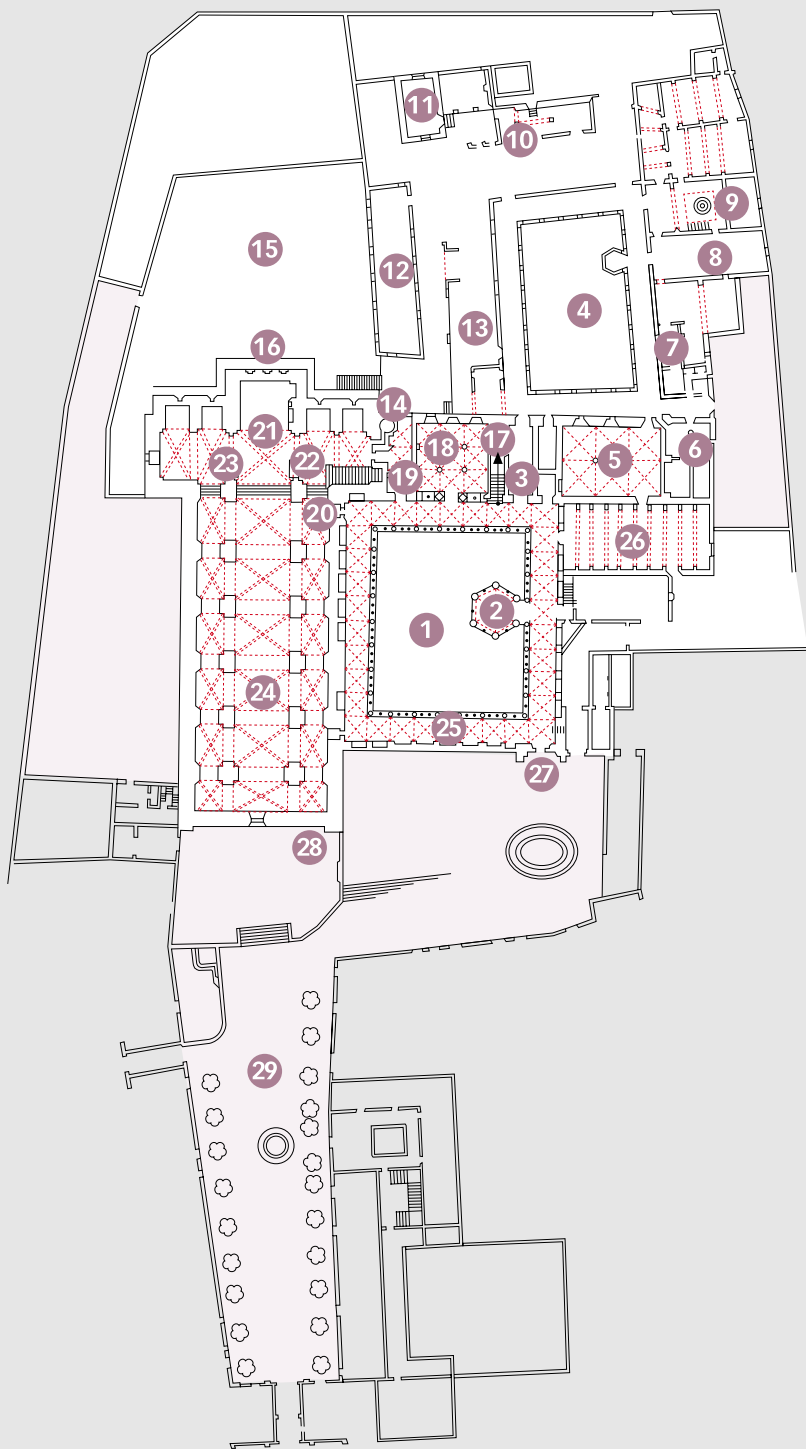
Aguesta plaça alongada, limitada pes edificacions e barrada peth Portau dera Assompta, corresponie ara mieja clausura deth monastèri. En miei s'í lheuèc, en sègle XVIII, ua hònt dedicada ar abat sant Bernat Calbò, representat ena pèça escultorica ath cap deth conjunt, e es bastisses corresponien as cases des monges jubilats, ara ostaleria, ar espitau des praubi, ara bossèria, etc.

Er Espitau des Praubi de Sant Pèrre e Sant Pau siguec reformat a compdar deth sègle XVI entà convertir-se en Palai der Abat. Un petit claustre de gust reneishentista s'amague en sòn interior e, ena actualitat, ua part dera bastissa acuelh era Casa dera Vila. Es bastiments dera plaça s'unifiquèren esteticament damb es esgrafiats des façades.

Plànol

Planta generau

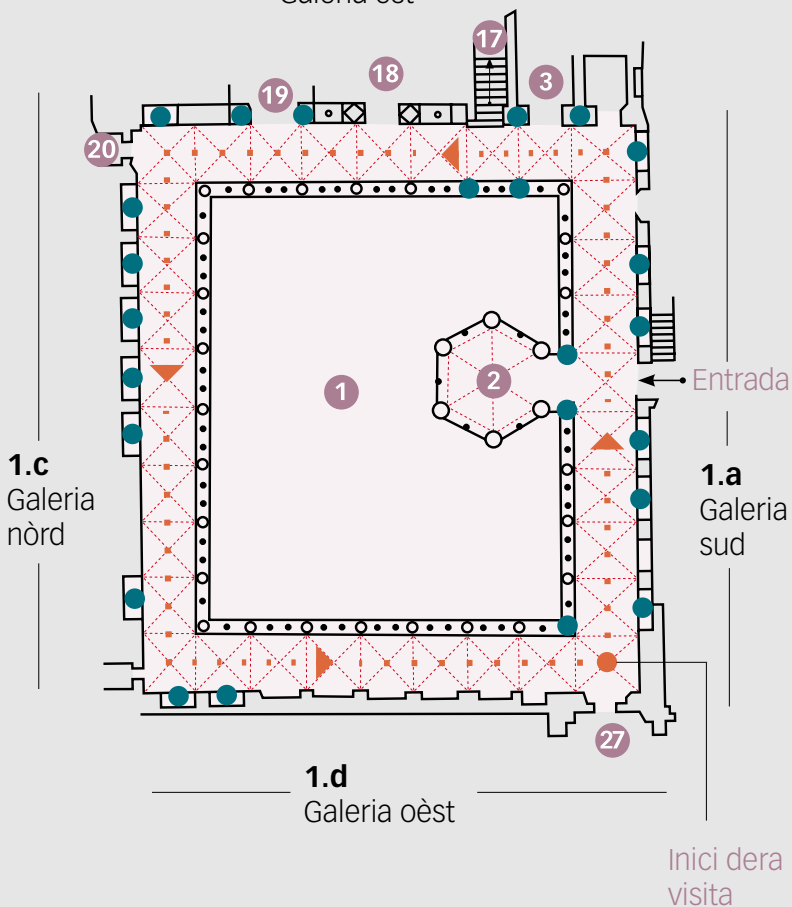
Claustre





**1.b**

Galeria èst



● Punts d'especiau interès